

Structural Causal Relationships of Family Relationship and Empathy on Prosocial Behavior through Prosocial Attitude as a Mediator in Undergraduate Students¹

Suppasit Kiatpattananon²

Natthawut Arin³

Received: August 12, 2021 Revised: November 5, 2021 Accepted: November 13, 2021

Abstract

This research aimed to study the structural causal relationship of family relationship and empathy on prosocial behavior through prosocial attitude as a mediator. The sample consisted of 345 undergraduate students in Chiang Mai University who were selected using the purposive sampling method. The data collection instruments included family relationship questionnaire, empathy questionnaire, prosocial attitude questionnaire, and prosocial behavior questionnaire. The data was analyzed using descriptive statistics and structural equation modeling. The findings showed that the modified model appeared to fit the empirical data well ($\chi^2 = 1.273$, $df = 1$, $\chi^2/df = 1.273$, $P\text{-value} = 0.259$, $GFI = 0.998$, $CFI = 0.999$, $NFI = 0.997$, $RMSEA = 0.028$). Family relationship and empathy showed an indirect positive effect on prosocial behavior through prosocial attitude, with the influence coefficients at .271 and .250 respectively. Moreover, prosocial attitude had a direct positive effect on prosocial behavior, with the influence coefficients at 0.500. In addition, it was found that family relationship had a direct positive effect on empathy, with the influence coefficient at 0.487.

Keywords: family relationship, empathy, prosocial behavior, prosocial attitude, undergraduate students

¹ This paper submitted in partial fulfillment of Master's Thesis in Counseling Psychology, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

² Graduate Student, Master's Degree in Counseling Psychology, Faculty of Humanities, Chiang Mai University.
E-mail: boat.suppasit@gmail.com

³ Assistant Professor at Department of Psychology, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของสัมพันธภาพในครอบครัวและการเข้าถึงใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรม เอื้อสังคมโดยมีทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมเป็นตัวแปรคั่นกลางของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา¹

ศุภสิทธิ์ เกียรติพัฒนานนท์²

ณัฐวุฒิ อรินทร์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของสัมพันธภาพในครอบครัวและการเข้าถึงใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมโดยมีทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมเป็นตัวแปรคั่นกลาง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 345 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว แบบวัดการเข้าถึงใจ แบบวัดทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม และแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย และการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้น ผลการวิจัย พบว่า แบบจำลองที่ปรับแก้ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 1.273$, $df = 1$, $\chi^2/df = 1.273$, $P\text{-value} = 0.259$, $GFI = 0.998$, $CFI = 0.999$, $NFI = 0.997$, $RMSEA = 0.028$) โดยสัมพันธภาพในครอบครัวและการเข้าถึงใจมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมผ่านทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.271 และ 0.250 ตามลำดับ ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.500 และงานวิจัยครั้งนี้ ยังพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวนั้นมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเข้าถึงใจ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.487

คำสำคัญ: สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าถึงใจ พฤติกรรมเอื้อสังคม ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม นักศึกษาระดับอุดมศึกษา

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² นักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อีเมล: boat.suppasit@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ปัจจุบันปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงของเยาวชน (Youth Violence) ถือเป็นปัญหาด้านสุขภาพระดับโลก โดยเหตุฆาตกรรมกว่าร้อยละ 40 ทั่วโลกแต่ละปีเกิดขึ้นในกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนอายุ 10 – 29 (World Health Organization [WHO], 2020) จึงถือเป็นปัญหาที่สำคัญและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้ การจัดการกับพฤติกรรมรุนแรงของวัยรุ่นที่ดีและให้ผลในระยะยาวอาจเป็นการปลูกฝังทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม เพื่อลดพฤติกรรมต่อต้านสังคม และส่งเสริมให้วัยรุ่นหันมาแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial Behavior) มากขึ้น เนื่องจากทัศนคติของบุคคลมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม (McLeod, 2018) กล่าวคือ ยิ่งบุคคลมีทัศนคติที่เข้มข้นมากเท่าใด ทัศนคตินั้นยังมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมเท่านั้น อนึ่ง Nickell (1998) พบว่า ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความเอื้อเพื่อพ่อแม่ (Altruism) ซึ่งคล้ายคลึงกับพฤติกรรมเอื้อสังคม ในลักษณะเดียวกัน Dulin and Dominy (2008) ที่ทำการศึกษาในกลุ่มผู้ดูแลผู้ป่วยโรคสมองเสื่อม พบว่า ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมเชิงบวก ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการมีความสุขในการช่วยเหลือหรือดูแลผู้อื่น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สามารถนำไปสู่พฤติกรรมเอื้อสังคมได้

นักศึกษาอุดมศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนปลาย (Late adolescence) อายุ 18-21 ปี จึงเป็นหนึ่งในช่วงวัยที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ได้เช่นกัน เช่น การดื่มสุรา การมีพฤติกรรมก้าวร้าว ฯลฯ โดยปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและเป็นสาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าวในวัยรุ่นตอนปลาย คือ การอบรมเลี้ยงดูด้านลบ ได้แก่ การปล่อยปละละเลย การเลี้ยงดูแบบเผด็จการ หรือการดูแลด้วยการควบคุมอย่างเข้มงวด (Sirattakul & Limaroon, 2021) นอกจากนี้ Friedman et al. (2021) พบว่า ความก้าวร้าวในช่วงวัยรุ่นตอนต้นเป็นตัวแปรบ่งชี้ที่สำคัญต่อพฤติกรรมความรุนแรงในวัยรุ่นตอนปลาย โดยมีหลักฐานสนับสนุนว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีการเลี้ยงดูที่ปล่อยปละละเลย Ishida (2010) ชี้ว่านักเรียนวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมความรุนแรงมักเติบโตมาในครอบครัวไม่สมบูรณ์ เช่น มีการหย่าร้าง บรรยากาศในบ้านไม่น่าอยู่อาศัย มีการใช้ความรุนแรงในการทะเลาะกันอยู่บ่อยครั้ง จนตนเกิดทัศนคติต่อพฤติกรรมความรุนแรงว่าเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมและสามารถยอมรับได้ และแสดงพฤติกรรมความรุนแรงเป็นปกติ ในทางกลับกัน พบว่า สัมพันธภาพที่ดีของครอบครัว คือ การมีการสื่อสาร และการแสดงความรักความอบอุ่นจะก่อให้เกิดวัยรุ่นและเยาวชนมีพฤติกรรมเอื้อสังคม (Malonda et al., 2019) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Kaewkaewpan (2017) ที่ว่า พื้นฐานของพฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นจากสัมพันธภาพในครอบครัว หากเติบโตในครอบครัวที่สัมพันธภาพไม่ดี นักศึกษาจะมีแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวได้ แต่หากเติบโตในครอบครัวที่สมาชิกมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน นักศึกษาก็จะมีพฤติกรรมที่ดีต่อผู้อื่นในสังคม ดังนั้น จึงอาจสรุปเป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม อันนำไปสู่พฤติกรรมเอื้อสังคมได้ต่อไป

นอกจากนี้ การเข้าถึงใจ (Empathy) ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม และพฤติกรรมเอื้อสังคม โดย Batson et al. (1981) พบว่า ผู้เข้าร่วมการทดลองที่มีระดับการเข้าถึงใจสูงแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือนักศึกษาอื่นมากกว่า เนื่องจากเข้าใจถึงความเจ็บปวดของเขาและต้องการช่วยบรรเทาความรู้สึกนั้น โดยมีใช้การช่วยเหลือเพื่อความต้องการของตนเอง นอกจากนี้ ยังพบว่า การเพิ่มพูนความสามารถใน

การเข้าถึงใจยังช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมเอื้อสังคมเพิ่มขึ้นด้วย (Klimecki et al., 2016; Malti et al., 2009) จึงอาจกล่าวได้ว่า การเข้าถึงใจก่อให้เกิดความต้องการช่วยเหลือโดยไม่หวังผล และระดับการเข้าถึงใจที่สูงขึ้นส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการช่วยเหลือสังคม และมีพฤติกรรมเอื้อสังคมมากขึ้นด้วยตามลำดับ

อนึ่ง พฤติกรรมเอื้อสังคม นั้นหมายถึง การกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่นด้วยความตั้งใจหรือด้วยความสมัครใจ โดยไม่มุ่งหวังผลประโยชน์หรือรางวัลตอบแทน (Rattanawongkae et al., 2015) คล้ายคลึงกันกับพฤติกรรมจิตอาสา อันกล่าวถึง การกระทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาให้วัยรุ่นและเยาวชนยึดถือปฏิบัติ (Wongpitak, 2013) อันเห็นได้จากนโยบายทางการศึกษาต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับประถมจนถึงอุดมศึกษา เช่น นโยบายการสร้างนักศึกษาให้เป็น Smart Students ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (CMU Corporate Communication and Alumni Relations Center, 2019) ที่กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับนักศึกษาและบัณฑิตของมหาวิทยาลัยไว้ทั้งหมด 6 ข้อ โดยข้อที่ 6 ได้กล่าวถึงการเป็นผู้ที่มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และสามารถทำงานเพื่อส่วนรวมได้

ด้วยเหตุนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวและการเข้าถึงใจส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม ผ่านทางทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการยืนยันว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าวมีอยู่จริงหรือไม่ หรือเป็นจริงมากน้อยเพียงใด และเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม รวมถึงทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณลักษณะตามที่มหาวิทยาลัยพึงประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของสัมพันธภาพในครอบครัวและการเข้าถึงใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมโดยมีทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมเป็นตัวแปรคั่นกลาง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว สรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ ลูก หรือบุคคลอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวหรือครัวเรือนเดียวกัน โดยมีการปฏิสัมพันธ์ การพูดคุย การแสดงออกซึ่งความรักความห่วงใยซึ่งกันและกัน รวมถึงการทำกิจกรรมร่วมกัน (Chompikul et al., 2009) มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) การสื่อสารของครอบครัว หมายถึง การแสดงออกในการสื่อความหมาย หรือความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งทุกคนจะเป็นได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร 2) การแสดงความรักของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การให้ความรัก การดูแลเอาใจใส่ การให้ความเคารพ และการให้กำลังใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและ 3) การปฏิบัติตามหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนร่วมกันรับผิดชอบหน้าที่ทั้งของตนเองและของส่วนรวม เพื่อแบ่งเบาซึ่งกันและกัน รวมถึงการอบรมสั่งสอนสิ่งที่ดีงามให้กัน เป็นแบบอย่างที่ดีต่อกัน และการกำหนดและยอมรับกฎระเบียบร่วมกัน (Wongjarean et al., 2013; Chompikul et al., 2009; Vuthisawat, 2009)

ทั้งนี้ จากการศึกษาในระยะยาว 3 ปี ของ Malonda et al. (2019) เพื่อหาความสัมพันธ์ของความผูกพันกับเพื่อน การเลี้ยงดูอย่างอบอุ่น การเลี้ยงดูอย่างเคร่งครัด พฤติกรรมเอื้อสังคม และความก้าวร้าวทางกายและวาจา ในวัยรุ่น จากนักเรียนจำนวน 447 คน ในช่วงอายุ 13 – 17 ปี ในแบบของการศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ พบว่า แม้เพื่อนจะมีบทบาทเมื่อวัยรุ่นมีอายุมากขึ้น แต่การเลี้ยงดูของบิดามารดายังคงเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรม โดยการเลี้ยงดูที่อบอุ่น คือ การมีการสื่อสาร และการแสดงความรักความอบอุ่นจะก่อให้เกิดวัยรุ่นและเยาวชนมีพฤติกรรมเอื้อสังคม ขณะที่การเลี้ยงดูอย่างเคร่งครัดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว

แนวคิดเกี่ยวกับการเข้าถึงใจ

การเข้าถึงใจ (Empathy) หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งสามารถรับรู้ เข้าใจ และคาดคะเนสภาวะอารมณ์ของผู้อื่นและเกิดสภาวะอารมณ์ร่วมกับเขาได้อย่างเหมาะสม รวมถึงความต้องการตอบสนองสภาวะอารมณ์ของผู้อื่น เพื่อให้เขาสบายใจขึ้นด้วย (Spreng et al., 2009) หรือ ความสามารถโดยธรรมชาติของบุคคลในการรับรู้และสัมผัสได้ถึงสภาวะอารมณ์ของบุคคลหนึ่ง ๆ รวมถึงความเป็นห่วงต่อสภาวะของเขาด้วย (Decety et al., 2016) หรือ ความสามารถของบุคคลหนึ่งในการเข้าใจภาวะภายในของอีกเป้าหมายหนึ่ง (การเข้าถึงใจทางความคิด) รวมถึงการแสดงออกทางอารมณ์ที่บุคคลนั้นมีต่อสภาวะภายในของอีกเป้าหมายนั้นด้วย (การเข้าถึงใจทางอารมณ์) (Enz et al., 2009)

อนึ่ง จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงใจ พบว่า นักศึกษาที่มีระดับการเข้าถึงใจสูงจะมีความต้องการช่วยเหลืออย่างแท้จริง (Altruistic Motivation) และแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือนักศึกษาอื่นมากกว่า เนื่องจากเข้าใจถึงความเจ็บปวดของเขาและต้องการช่วยบรรเทาความรู้สึกนั้น โดยมีใช้การช่วยเหลือเพื่อความ ต้องการของตนเอง (Batson et al., 1981) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Klimecki et al. (2016) และ Malti et al. (2009) ที่พบว่า การเพิ่มระดับการเข้าถึงใจที่สูงขึ้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมเอื้อสังคมที่สูงขึ้นด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม

ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม (Helping/Altruistic Attitude) หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึก และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้อื่น (Nickell, 1998, as cited in Jan, 2017) ในลักษณะคล้ายคลึงกัน Baruah and Buragohain (2014) อธิบายว่า ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม คือ ความตั้งใจและความเป็นห่วงที่บุคคลหนึ่งมีให้ผู้อื่น ผ่านการแสดงออกอย่างตั้งใจเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น อาจเพราะต้องการสินทรัพย์หรือบางอย่างตอบแทน หรืออาจไม่หวังผลตอบแทนก็ได้ หรือก็คือ ความรู้สึกเป็นห่วงที่บุคคลมีต่อผู้อื่น และการกระทำเพื่อช่วยเหลือพวกเขา ทั้งนี้ สังเกตได้ว่า ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมนั้น มีความหมายที่กล่าวถึงพฤติกรรมอยู่ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้าง ABC ของทัศนคติ (ABC Model of Attitudes) ของ McLeod (2018) กล่าวคือ ทัศนคติใด ๆ ก็ตามที่บุคคลมีจะมีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของเขา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปความหมายของทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม ดังนี้ ความคิด ความเชื่อ และความรู้สึก ของบุคคลต่อพฤติกรรมช่วยเหลือเอื้อเพื่อหรือทำประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน หรือบุคคลอื่น โดยไม่คาดหวังผลตอบแทน ทั้งนี้ ในงานวิจัยของ Nickell (1998) ผู้นำเสนอแนวคิดของทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม ยังพบว่า ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมเอื้อสังคม ($r=0.40, P<0.001$)

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคม

พฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial Behavior) หมายถึง การกระทำของบุคคลหนึ่ง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งโดยส่วนมากแล้วไม่มีการหวังผลตอบแทน (Baron & Branscombe, 2011) หรือ “การกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่นด้วยความตั้งใจหรือด้วยความสมัครใจ โดยไม่มุ่งหวังผลประโยชน์หรือรางวัลตอบแทน และการกระทำดังกล่าวอาจทำให้บุคคลต้องเสียสละเวลา ทรัพยากร กำลังกาย กำลังความคิด กำลังใจ หรือบางครั้งอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อชีวิตของผู้กระทำได้ ทั้งนี้ ผลของการกระทำจะต้องส่งผลกระทบต่อผู้อื่นหรือสังคมในทางบวก” (Rattanawongkae et al., 2015) อันมีความคล้ายคลึงกับ พฤติกรรมจิตอาสา (Volunteer Spirit Behavior) ของ Wongpitak (2013) ว่าหมายถึง การกระทำที่เป็นการเอื้อเพื่อเพื่อแม่ต่อผู้อื่น เช่น การเสียสละเวลา สิ่งของ เงินทอง เป็นต้น ซึ่งเป็นได้ทั้งพฤติกรรมที่เคยกระทำแล้วหรือจะกระทำในอนาคต โดยการกระทำดังกล่าวนี้ ก่อให้ผู้แสดงพฤติกรรมมีความสุข และเป็นการกระทำอย่างสมัครใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน อย่งไรก็ดี เพื่อความชัดเจนสำหรับการศึกษารุ่นนี้ ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของตัวแปรที่ใช้เป็นแนวทางสำหรับการวัดตัวแปรพฤติกรรมเอื้อสังคมไว้ดังนี้ คือ การกระทำอย่างสมัครใจของบุคคลเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นหรือกลุ่มคนอื่นโดยไม่ต้องรอให้ร้องขอความช่วยเหลือ โดยหมายรวมถึง การกระทำที่เกิดขึ้นแล้ว หรือการกระทำที่จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนหากมีสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันกับสิ่งที่เคยกระทำไปแล้ว โดยไม่มีการหวังผลตอบแทน ทั้งนี้ผลของพฤติกรรมดังกล่าวต้องเป็นไปในทางบวกที่เอื้อประโยชน์ต่อบุคคลหรือสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของสัมพันธ์ภาพในครอบครัวและการเข้าถึงใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม โดยมีทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมเป็นตัวแปรคั่นกลาง มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีรายละเอียดดังนี้

- 1) สัมพันธ์ภาพในครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม
- 2) การเข้าถึงใจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม
- 3) สัมพันธ์ภาพในครอบครัว และการเข้าถึงใจมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม

โดยมีทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมเป็นตัวแปรคั่นกลาง

- 4) ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวแปร (Multivariate Analysis Technique) เพื่อการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Modeling) ด้วยเทคนิคการหาค่าประมาณความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood Estimation: MLE) ซึ่งมีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ตัวแปรเชิงสาเหตุ คือ สัมพันธภาพในครอบครัว และการเข้าถึงใจ ตัวแปรคั่นกลาง คือทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม และตัวแปรเชิงผล คือพฤติกรรมเอื้อสังคม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ คือ นักศึกษาปริญญาตรี ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 1) เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1-4 และลงทะเบียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 3) อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป 4) ไม่มีปัญหาทางสายตา และ 5) สัมผัสใจที่จะทำแบบสอบถามจนครบสมบูรณ์ โดยผ่านการโพสต์แบบวัดในแบบของ Google Form พร้อมระบุเกณฑ์ข้างต้น ในเพจ “ลูกช้าง มช.” ของ Facebook เป็นระยะเวลา 4 เดือน (มกราคม-เมษายน 2564)

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว สำหรับเทคนิคการประมาณค่าเพื่อการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการหาค่าประมาณความเป็นไปได้สูงสุด โดย Kline (2005) รายงานว่า สำหรับการศึกษหลายตัวแปร จำนวนกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 200 ถือว่ามาก นอกจากนี้ นักวิชาการอีกจำนวนหนึ่งได้อธิบายว่าขนาดกลุ่มตัวอย่าง 200 หน่วยถือว่าพอยอมรับได้ 300 หน่วย ถือว่าอยู่ในระดับดี และ 500 หน่วยถือว่าอยู่ในระดับดีมาก (Tabachnick & Fidell, 2007) ดังนั้นการศึกษานี้ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลให้มากกว่า 300 คนขึ้นไป ซึ่งถือว่า อยู่ในระดับดี และเพื่อป้องกันอัตราการตอบกลับน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ จึงทำการเก็บกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยหลังจากเก็บข้อมูลได้ 414 คน ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์จำนวน 345 คน คิดเป็นร้อยละ 83 ของข้อมูลทั้งหมด

ผลการวิเคราะห์เบื้องต้น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 231 คน เพศชาย จำนวน 95 คน และไม่ระบุ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 67.0, 27.5 และ 5.5 ตามลำดับ อายุโดยเฉลี่ยเท่ากับ 20.05 ปี (S.D. = 1.580) โดยมีอายุมากที่สุด 25 ปี จำนวน 1 คน ส่วนมากเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 141 คน และไม่ได้อาศัยอยู่กับครอบครัว จำนวน 122 คน

เครื่องมือการวิจัย

- 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ชั้นปี และอาศัยอยู่กับครอบครัวหรือไม่
- 2) แบบวัดทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม ซึ่งปรับปรุงจาก The Helping Attitude Scale ของ Nickell (1998) มีข้อคำถามทั้งสิ้น 16 ข้อ และมีการให้คะแนน เป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นคะแนน 1 2 3 4 และ 5 ตามลำดับ นักศึกษาที่มีคะแนนมากแสดงว่ามีทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมในทางบวกกว่านักศึกษาที่ได้คะแนนน้อย พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายในด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.911
- 3) แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น มีข้อคำถามทั้งหมด 17 ข้อ ให้คะแนนแบบประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ ไม่จริงที่สุด ถึง จริงที่สุด เป็นคะแนน 1 2 3 4 และ 5 ตามลำดับ นักศึกษาที่มีคะแนนมาก แสดงว่ามีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีกว่านักศึกษาที่ได้คะแนนน้อย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนข้อคำถามหลัง

นำแบบวัดไปทดลองใช้แล้ว พบว่ามีค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายใน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.927

4) แบบวัดการเข้าถึงใจ ซึ่งปรับปรุงจาก The Toronto Empathy Questionnaire ของ Spreng et al. (2009) ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 14 ข้อ โดยเป็นข้อคำถามทางบวกและทางลบอย่างละ 7 ข้อ การให้คะแนนเป็นแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับ คือ ไม่เคย นาน ๆ ครั้ง บางครั้ง บ่อยครั้ง และสม่ำเสมอ คิดเป็นคะแนน 0 1 2 3 และ 4 ตามลำดับ (และกลับกันในข้อคำถามทางลบ) นักศึกษาที่มีคะแนนมากแสดงว่ามีการเข้าถึงใจบุคคลอื่นดีกว่านักศึกษาที่ได้คะแนนน้อย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนข้อคำถามหลังนำแบบวัดไปทดลองใช้ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายใน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.907

5) แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม ปรับจากแบบวัดจิตอาสาของ Wongpitak (2013) ร่วมกับการพัฒนาจากนิยามปฏิบัติการ คือ การกระทำอย่างสมัครใจของบุคคลเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นหรือกลุ่มคนอื่นโดยไม่ต้องรอให้ร้องขอความช่วยเหลือ โดยหมายรวมถึงการกระทำที่เกิดขึ้นแล้ว หรือการกระทำที่จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน หากมีสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันกับสิ่งที่เคยกระทำไปแล้ว โดยไม่มีการหวังผลตอบแทน ทั้งนี้ผลของพฤติกรรมดังกล่าวต้องเป็นไปในทางบวกที่เอื้อประโยชน์ต่อบุคคลหรือสังคม เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ ไม่มีการปฏิบัติ ถึงปฏิบัติทุกครั้ง คิดเป็นคะแนน 1 2 3 4 และ 5 ตามลำดับ นักศึกษาที่มีคะแนนมาก แสดงว่ามีพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่านักศึกษาที่ได้คะแนนน้อย เดิมมีข้อคำถาม 15 ข้อ หลังจากนำไปทดลองใช้ เหลือข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ 14 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายใน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.945

วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการนำแบบวัดที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและสร้างขึ้นเองไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ผ่านช่องทางออนไลน์ Google Form ในเพจ “ลูกช้าง มช.” ของ Facebook ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ จำนวน 345 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ การหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การวิเคราะห์สมมติฐาน โดยการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้น ในลักษณะของการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ด้วยเทคนิคการหาค่าประมาณความเป็นไปได้สูงสุด ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรต่าง ๆ ว่ามากน้อยเพียงใด และเพื่อทดสอบกรอบแนวคิดการวิจัยตามสมมติฐานหรือโมเดลตั้งต้นว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ อย่างไร

การตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบ

การตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบ สามารถพิจารณาได้จากค่าดัชนีทดสอบความเหมาะสมของโมเดล (Model Fit) โดยอาศัยเกณฑ์ความสอดคล้องของโมเดลตั้งต้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้ $P > 0.05$,

$\chi^2/df < 3$, $GFI > 0.90$, $RMSEA < 0.07$, $CFI > 0.95$ และ $NFI > 0.95$ (Kungwon, 2014; Hooper et al., 2008)

ทั้งนี้ ในกรณีที่โมเดลตั้งต้นตามสมมติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยอาจพิจารณาปรับโครงสร้างของโมเดลตั้งต้นการวิจัยเพื่อให้ค่าสถิติดีขึ้น โดยอาศัยค่าดัชนีการปรับแบบจำลอง (Modification

Indices) จากโปรแกรม AMOS (Kungwon, 2014) แต่ต้องเป็นไปตามความเหมาะสม หรือความเป็นเหตุเป็นผล ในเชิงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษาด้วย

จริยธรรมในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยหลังผ่านการอนุมัติการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัย จากสำนักงานคณะกรรมการ จริยธรรมการวิจัยในคน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รหัสโครงการวิจัย CMUREC 63/129 เลขที่ ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย COE No. 040/63 เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2563

ผลการวิจัย

ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของตัวแปรที่ศึกษา

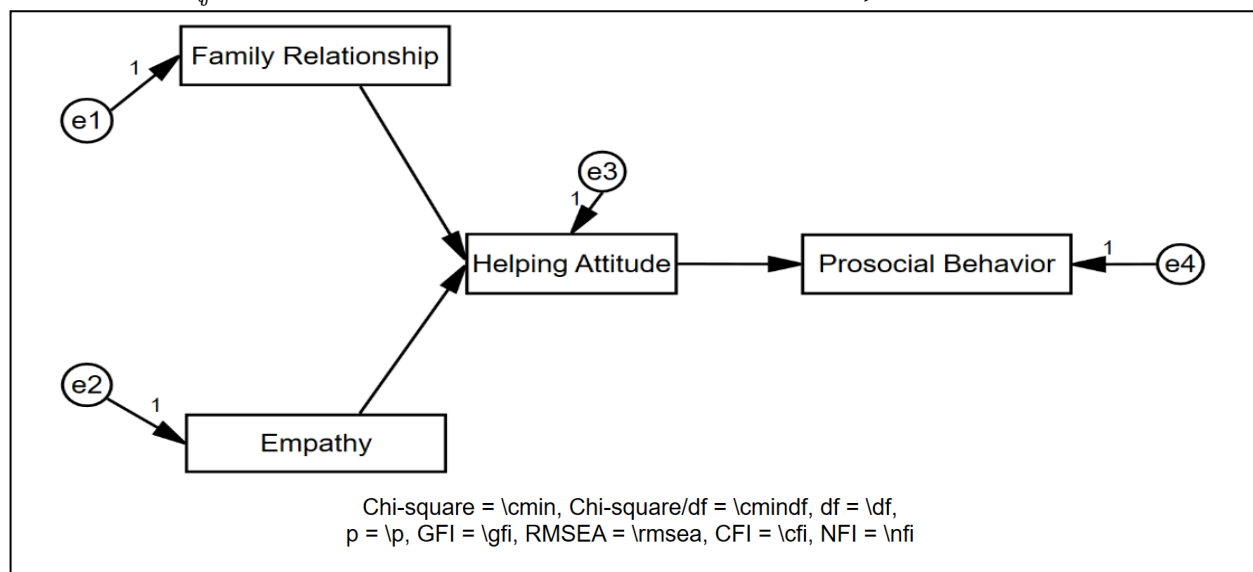
ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของสัมพันธ์ภาพในครอบครัวและการเข้าถึงใจที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมเอื้อสังคมโดยมีทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมเป็นตัวแปรคั่นกลางของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัย จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

รูปแบบของโมเดลตั้งต้นตามการทบทวนวรรณกรรมที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบของโมเดลตั้งต้นที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังภาพประกอบ 2 โดยมีการกำหนดชื่อ ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

fr_total	หรือ	Family Relationship	หมายถึง	สัมพันธ์ภาพในครอบครัว
et_total	หรือ	Empathy	หมายถึง	การเข้าถึงใจ
ha_total	หรือ	Helping Attitude	หมายถึง	ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม
pb_total	หรือ	Prosocial Behavior	หมายถึง	พฤติกรรมเอื้อสังคม
e			หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนในการวัด

ภาพประกอบ 2 รูปแบบโมเดลตั้งต้นที่ใช้ในการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ของตัวแปรที่ศึกษา

ผลการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

การทดสอบว่าตัวแปรที่ศึกษาเป็นอิสระต่อกันหรือไม่ ถือเป็น การทดสอบที่สำคัญเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการวิเคราะห์เนื่องจากตัวแปรมีการผันแปรร่วมกันเกินไป (Multicollinearity) ดังนั้น ผู้วิจัยจะพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยกำหนดว่าค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้องไม่เกิน 0.7 (Schroeder, 1990, as cited in Kungwon, 2014) ซึ่งได้แสดงผลการวิเคราะห์ไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม	สัมพันธ์ภาพในครอบครัว	การเข้าถึงใจ	พฤติกรรมเอื้อสังคม
ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม	1.000			
สัมพันธ์ภาพในครอบครัว	0.540**	1.000		
การเข้าถึงใจ	0.644**	0.481**	1.000	
พฤติกรรมเอื้อสังคม	0.429**	0.314**	0.200**	1.000

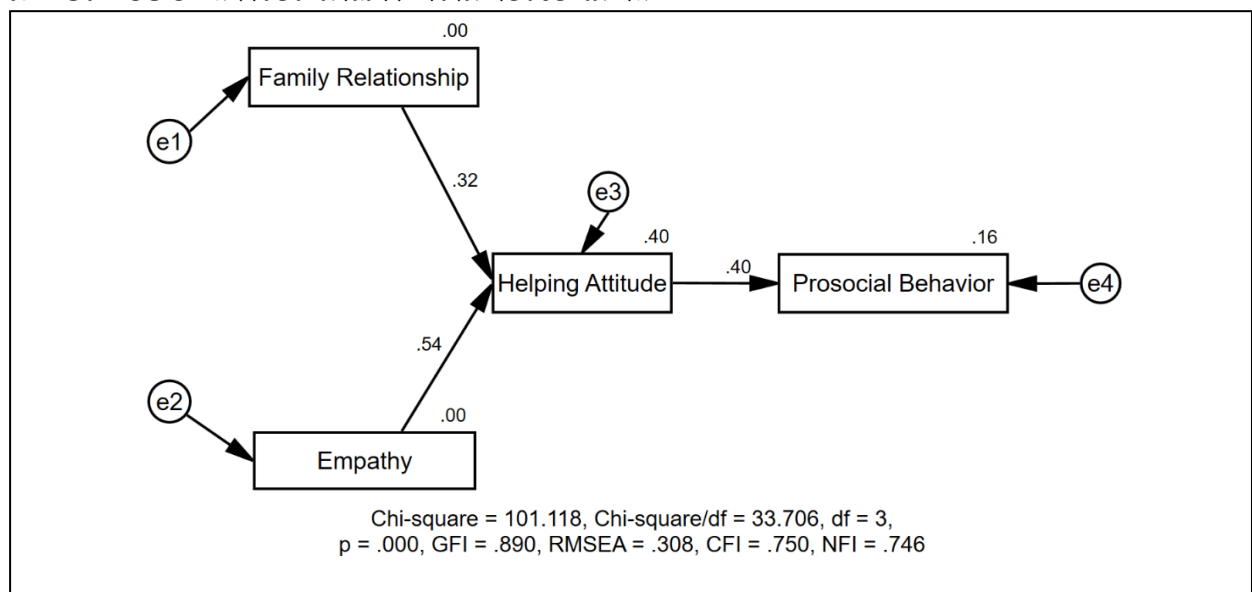
หมายเหตุ. ** หมายถึง $P < 0.01$

เมื่อวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรแล้ว พบว่า ไม่มีคู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคู่ใดที่มีค่าเกิน 0.7 ดังนั้น แสดงว่าตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ไม่มีปัญหาการผันแปรร่วมกันเกินไป และนอกจากนี้ตัวแปรเชิงสาเหตุทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับตัวแปรเชิงผล ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อทำการวิเคราะห์รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุต่อไป

ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล (Parameter estimation of the model)

ผลการวิเคราะห์เส้นทางสมการเชิงโครงสร้างของตัวแบบที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล

จากภาพประกอบ 3 สามารถแสดงผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล ในรูปของค่าสถิติที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Standardized Regression Weights) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) ค่า t-Value (Critical Ratio: C.R.) และค่า P-value ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล

คู่ความสัมพันธ์	Standard Regression Weights (Estimate)	S.E.	C.R. (t-Value)	p-value
fr_total ---> ha_total	0.323	0.034	7.713	***
et_total ---> ha_total	0.540	0.039	12.890	***
ha_total ---> pb_total	0.402	0.073	8.143	***

หมายเหตุ. *** หมายถึง $P < 0.001$

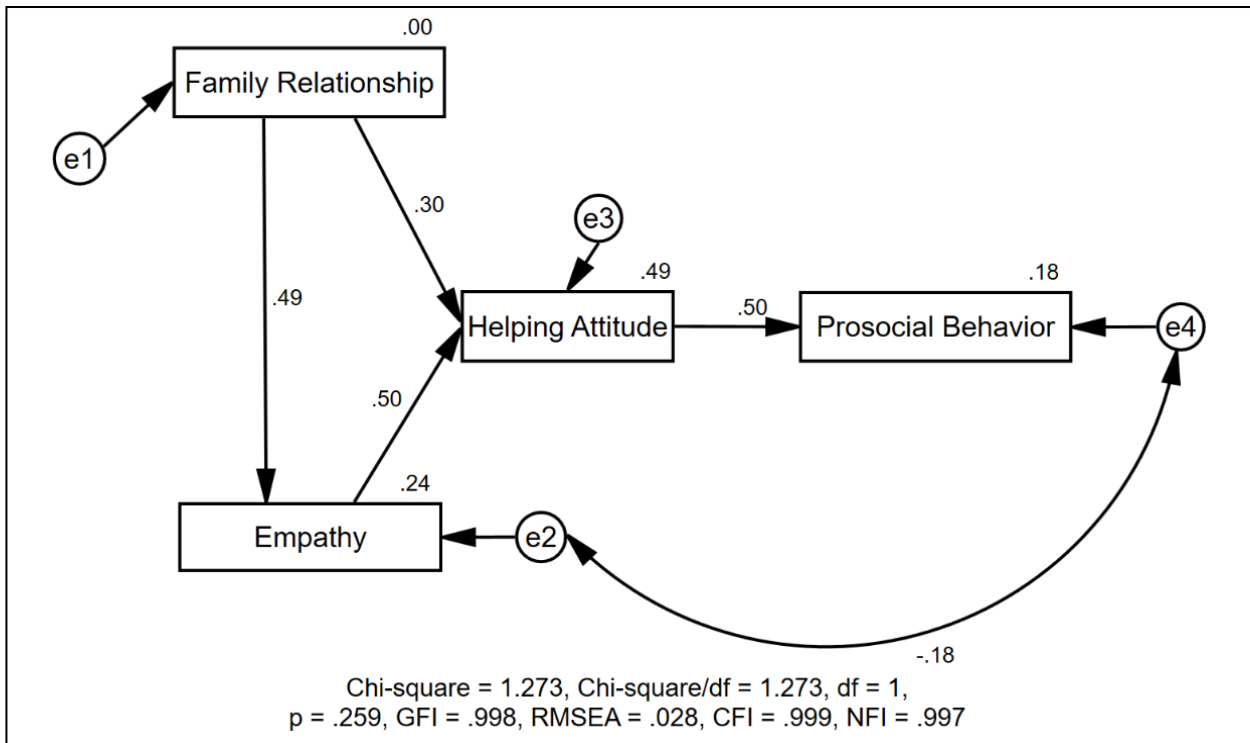
จากผลการวิเคราะห์ตามภาพประกอบ 3 และตาราง 2 พบว่า คู่ความสัมพันธ์ทั้ง 3 คู่ ได้แก่ 1. สัมพันธภาพในครอบครัวกับทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม (fr_total ---> ha_total) 2. การเข้าถึงใจกับทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม (et_total ---> ha_total) และ 3. ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมกับพฤติกรรมเอื้อสังคม (ha_total ---> pb_total) มีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Measures of the model fit)

จากการตรวจสอบ พบว่า โมเดลตั้งต้นที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมกับโมเดลตัวแบบเชิงประจักษ์ ยังไม่มีความสอดคล้องกัน โดยมีค่าความสอดคล้องของโมเดล ดังนี้ $P = 0.00$, $\chi^2/df = 33.706$, GFI = 0.890, RMSEA = 0.308, CFI = 0.750 และ NFI > 0.746 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาปรับโครงสร้างของโมเดลตั้งต้น โดยอาศัยค่าดัชนีการปรับแบบจำลอง (Modification Indices) จากโปรแกรม AMOS

ทั้งนี้ จากค่าดัชนีการปรับแบบจำลอง ประกอบกับการพิจารณาร่วมกับแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนโมเดลตั้งต้น โดย 1. เพิ่มลูกศรหัวเดียวจาก fr_total ไปยัง et_total เนื่องจาก สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้การเข้าถึงใจ เพราะพื้นฐานของพฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นจากบรรยากาศและความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในครอบครัวภายในบ้าน (Kaewkaewpan, 2017) และ 2. เพิ่มลูกศรสองหัวระหว่าง e4 และ e2 ที่ เป็นความคลาดเคลื่อนในการวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมและการเข้าถึงใจ เนื่องจากมีความสอดคล้องกันกับผลการทดลองของ Klimecki et al. (2016) ซึ่งพบว่า การเพิ่มระดับการเข้าถึงใจที่สูงขึ้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมเอื้อสังคมที่สูงขึ้น จนเกิดเป็นโมเดลความสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องของข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 โมเดลความสัมพันธ์หลังการปรับโมเดล

ผลการคำนวณอิทธิพลทางตรง (Direct effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) และผลรวมอิทธิพล (Total effect)

จากโมเดลเส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ผ่านการปรับเปลี่ยนแล้วตามภาพประกอบ 4 พบว่า คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 4 คู่ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 โดยหลังจากการหาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และผลรวมอิทธิพล สามารถแสดงผลได้ดังตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และผลรวมอิทธิพลระหว่างตัวแปร

ตัวแปรเชิงผล	อิทธิพล (Effects)	ตัวแปรเชิงสาเหตุ		
		สัมพันธ์ภาพในครอบครัว	การเข้าถึงใจ	ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม
การเข้าถึงใจ	Direct effect	0.487	-	0.000
	Indirect effect	0.000	-	0.000
	Total effect	0.487	-	0.000
ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม	Direct effect	0.298	0.501	-
	Indirect effect	0.244	0.000	-
	Total effect	0.542	0.501	-
พฤติกรรมเอื้อสังคม	Direct effect	0.000	0.000	0.500
	Indirect effect	0.271	0.250	0.000
	Total effect	0.271	0.250	0.500

จากตาราง 3 สะท้อนให้เห็นว่า สัมพันธภาพในครอบครัว และการเข้าถึงใจต่างก็มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม โดยมีทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมเป็นตัวแปรคั่นกลางที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดังกล่าวมากที่สุด

การทดสอบสมมติฐาน

จากสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อวิเคราะห์ด้วยข้อมูลทางสถิติแล้ว พบว่า จากการประเมินความสอดคล้องของโมเดล แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของสัมพันธภาพในครอบครัวและการเข้าถึงใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม โดยมีทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมเป็นตัวแปรคั่นกลางที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ไม่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ภาพประกอบ 3) ทั้งนี้ จากการปรับเปลี่ยนโมเดลตั้งต้นโดยการพิจารณาตามดัชนีการปรับแบบจำลอง ควบคู่ไปกับความเป็นไปได้ของแนวคิด พบว่า เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โมเดลที่ดีจะต้องแสดงถึงอิทธิพลทางตรงที่สัมพันธภาพในครอบครัวมีต่อการเข้าถึงใจด้วย (ภาพประกอบ 4)

อภิปรายผลการวิจัย

เมื่อพิจารณาจากสมมติฐาน คือ แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของสัมพันธภาพในครอบครัวและการเข้าถึงใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม โดยมีทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมเป็นตัวแปรคั่นกลางมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า หลังจากปรับแบบจำลองแล้ว ข้อมูลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กล่าวคือ สัมพันธภาพในครอบครัวและการเข้าถึงใจมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมผ่านทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมในฐานะของตัวแปรคั่นกลาง

ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม พบว่า ทัศนคติเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคล เนื่องจากทัศนคตินั้นช่วยปกป้องตัวตนและสื่อถึงความเป็นตนเองของเขา ผวนกับความที่มนุษย์นั้นมีเหตุผล บุคคลจึงมีความพยายามที่จะแสดงพฤติกรรมที่สมเหตุสมผลและสอดคล้องกับทัศนคติของตนด้วย ทั้งเพื่อปกป้องความภาคภูมิใจของตนเองและเพื่อยืนยันในสิ่งที่ตนเชื่อและรู้สึก (Katz, 1960, as cited in McLeod, 2018) โดยสิ่งที่เป็นตัวกำหนดว่าทัศนคตินั้น ๆ จะส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลมากเพียงใด คือ ระดับความเข้มข้นของทัศนคติ นั้นหมายความว่า ยิ่งทัศนคติมีความเข้มข้นมากเท่าใด ทัศนคตินั้นยังมีอิทธิพลกับพฤติกรรมเท่านั้น ซึ่งทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมก็เป็นเช่นเดียวกัน ดังที่เห็นได้จากผลการศึกษาของ Nickell (1998) คือ ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความเอื้อเพื่อพ่อแม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของผู้วิจัย ที่พบว่าทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม ดังนั้นยังบุคคลมีทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมที่ดีและเข้มข้นมากเท่าใด บุคคลยังมีแนวโน้มที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเอื้อสังคมมากเท่านั้น

อนึ่ง ขณะที่ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม หนึ่งในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม คือ สัมพันธภาพในครอบครัว โดยพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การแสดงความรักของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การให้ความรัก การดูแลเอาใจใส่ การให้ความเคารพ และการให้กำลังใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว และการปฏิบัติตามหน้าที่ของสมาชิกใน

ครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนร่วมกันรับผิดชอบหน้าที่ทั้งของตนเองและของส่วนรวม เพื่อแบ่งเบาภาระกันและกัน รวมถึงการอบรมสั่งสอนสิ่งที่ดีงามให้กัน เป็นแบบอย่างที่ดีต่อกัน และการกำหนดและยอมรับกฎระเบียบร่วมกัน (Wongjarean et al., 2014; Chompikul et al., 2009; Vuthisawat, 2009) ซึ่งคล้ายคลึงกับการเรียนรู้ผ่านการสังเกตตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1997, as cited in McLeod, 2016)

การเรียนรู้ผ่านการสังเกตระบุว่า บุคคลจะสังเกตพฤติกรรมของผู้คนรอบตัว โดยบุคคลที่ถูกสังเกตหรือตัวแบบ (Model) มักเป็นคนที่บุคคลมองว่าเป็นผู้ที่มีความอบอุ่น เป็นผู้มีอำนาจในชีวิตของตน หรือเป็นผู้ที่ได้รับรางวัลจากการกระทำพฤติกรรมของเขา (Cherry, 2021) โดย Malonda et al. (2019) พบว่า การเลี้ยงดูด้วยความรักและความอบอุ่นของพ่อแม่ มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมของลูก สูงกว่าอิทธิพลที่ได้รับจากความสัมพันธ์กับเพื่อน ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า วัยรุ่นและเยาวชนจะยึดเอาพ่อแม่เป็นตัวแบบ (Identification) และเรียนรู้เอาความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ รวมถึงพฤติกรรมมาเป็นของตน (Bandura, 1997, as cited in McLeod, 2016) ซึ่งอธิบายถึงผลการวิจัยที่ว่าสัมพันธ์ภาพในครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม

นอกจากสัมพันธ์ภาพในครอบครัวแล้ว การวิจัยครั้งนี้ยังเสนอและพบว่า การเข้าถึงใจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมด้วยเช่นกัน โดย Goleman (1998, as cited in Thongkuat, 2012) ระบุองค์ประกอบหนึ่งของการเข้าถึงใจ คือ การมีใจบริการช่วยเหลือ (Service Orientation) ซึ่งหมายถึง การรับรู้หรือการคาดคะเนความต้องการของผู้อื่นได้ถูกต้อง รวมถึงการมีความต้องการตอบสนองความต้องการเหล่านั้นของเขา เพียงเพื่อให้เขามีความสุขสมหวังโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ หรือก็คือ บุคคลที่มีระดับการเข้าถึงใจสูงย่อมมีความต้องการสูงในการช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุข นั่นคือ ย่อมมีทัศนคติที่ดีต่อการช่วยเหลือผู้อื่นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Batson et al. (1981) ที่พบว่า การเข้าถึงใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดทัศนคติหรือแรงจูงใจเอื้อสังคมอย่างแท้จริง กล่าวคือ เข้าใจถึงความเจ็บปวดของเขาและต้องการช่วยบรรเทาความรู้สึกนั้นมีใช้การช่วยเหลือเพื่อความต้องการของตนเอง รวมถึงยังคล้ายคลึงกับผลการศึกษาของ Nickell (1998) ที่พบว่า ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการเข้าถึงใจด้วย

นอกจากนี้ จากการปรับโมเดลตั้งต้นโดยอาศัยดัชนีการปรับแบบจำลอง พบว่า สัมพันธ์ภาพในครอบครัวนั้น มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเข้าถึงใจเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Boele et al. (2019) และ Wagers and Kiel (2019) คือ คุณภาพของสัมพันธ์ภาพระหว่างพ่อแม่กับลูกมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเข้าถึงใจ ดังนั้น เมื่อพิจารณาโมเดลในภาพรวมประกอบกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ แล้ว จะพบว่า สัมพันธ์ภาพในครอบครัวเป็นตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรอื่น ๆ ในโมเดลทุกตัวแปร กล่าวคือ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม และการเข้าถึงใจ รวมถึงมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมและพฤติกรรมเอื้อสังคม หรือกล่าวได้ว่า พื้นฐานของพฤติกรรมหรือทัศนคติของบุคคลเกิดขึ้นจากสัมพันธ์ภาพในครอบครัว (Kaewkaewpan, 2017)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยข้างต้นประกอบกับค่าผลรวมอิทธิพล (ตาราง 3) จะเห็นว่า ระดับผลรวมอิทธิพลที่การเข้าถึงใจมีต่อทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมและพฤติกรรมเอื้อสังคมนั้น มีค่าใกล้เคียงกับระดับ

ผลรวมอิทธิพลที่สัมพันธ์ภาพในครอบครัวมีต่อทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมและพฤติกรรมเอื้อสังคม ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยในครั้งนี้อย่างพบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว และการเข้าถึงใจแล้ว ทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม มีค่าผลรวมอิทธิพลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมมากที่สุด นั่นคือ บุคคลจะแสดง พฤติกรรมเอื้อสังคมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคมเป็นสำคัญ และบุคคลจะมีทัศนคติต่อ การช่วยเหลือสังคมดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสัมพันธ์ภาพในครอบครัวและการเข้าถึงใจในระดับที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้น จึงมี ความเป็นไปได้ว่า แม้จะเติบโตมาในครอบครัวที่สัมพันธ์ภาพไม่ดี แต่หากบุคคลหนึ่ง ๆ ได้รับการปลูกฝังและฝึกฝน การเข้าถึงใจและมีระดับการเข้าถึงใจสูง บุคคลดังกล่าวอาจมีทัศนคติที่ดีต่อการช่วยเหลือสังคม และแสดง พฤติกรรมเอื้อสังคมได้ กล่าวคือ การสร้างเสริมการเข้าถึงใจ เพื่อสร้างเสริมทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม อาจเป็น หนึ่งในแนวทางที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมความรุนแรง อันเกิดจากการเติบโตมาในครอบครัวที่ สัมพันธ์ภาพไม่ดีได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ดังนั้น จึงเป็นประโยชน์แก่สถาบันอุดมศึกษาในการสร้างหรือพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมการแสดงพฤติกรรม เอื้อสังคมได้ ดังนี้

- 1) เพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองเล็งเห็นถึงอิทธิพลที่สัมพันธ์ภาพในครอบครัวมีต่อการเข้าถึงใจทัศนคติต่อ การช่วยเหลือสังคม และพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักศึกษา ตามลำดับ
- 2) เพื่อทราบถึงสาเหตุที่มีส่วนเสริมสร้างให้นักศึกษาแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคม ซึ่งหากได้รับการเผยแพร่ต่อ ฝ่ายที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้ เช่น ฝ่ายกิจการนักศึกษา เป็นต้น จะช่วยให้เห็นแนวทางในการสร้างหรือ พัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมได้
- 3) เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างพฤติกรรมเอื้อสังคม แก่บุคลากรด้านจิตวิทยาการปรึกษาที่ทำงานกับ นักศึกษา รวมถึงวัยรุ่นและเยาวชนที่มีปัญหาพฤติกรรม โดยอาจมุ่งเน้นที่การเสริมสร้างการเข้าถึงใจได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ควรทำการศึกษาวิจัยองค์ประกอบรายด้านของสัมพันธ์ภาพในครอบครัวในรายละเอียดว่า องค์ประกอบ ด้านใดมีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม และพฤติกรรมเอื้อสังคมมากที่สุด
- 2) ควรทำการศึกษาวิจัยองค์ประกอบรายด้านของการเข้าถึงใจในรายละเอียดว่าองค์ประกอบด้านใด มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการช่วยเหลือสังคม และพฤติกรรมเอื้อสังคมมากที่สุด
- 3) ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อยืนยันและเปรียบเทียบข้อมูลที่ ค้นพบว่าเป็นจริงในรายละเอียดมากขึ้นเพียงใด และอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

Baron, R. A., & Branscombe, N. R. (2011). *Social Psychology* (13rd ed.). Pearson Education.

- Batson, C. D., Duncan, B. D., & Ackerman, P. (1981). Is empathic emotion a source of altruistic motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(2), 290-302.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.40.2.290>
- Baruah, J., & Buragohain, P. (2014). Helping Attitude of the secondary school students. *International Journal of Research in Management & Social Science*, 2(4), 70-75.
- Boele, S., Van der Graaff, J., de Wied, M., Van der Valk, I. E., Crocetti, E., & Branje, S. (2019). Linking parent-child and peer relationship quality to empathy in adolescence: A multilevel meta-analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 48(6), 1033-1055.
<https://doi.org/10.1007/s10964-019-00993-5>
- Cherry, K. (2021). *How observational learning affects behavior*.
<https://www.verywellmind.com/what-is-observational-learning-2795402>
- Cherry, K. (2020). *The basics of prosocial behavior*.
<https://www.verywellmind.com/what-is-prosocial-behavior-2795479>
- Chompikul, J., Suuthisukon, P., Sueluerm, K., & Dammee, D. (2009). *Samphanthaphāp nai khroṃpkhruā Thai* [Relationship in Thai families]. ASEAN Institute for Health Development, Mahidol University.
- CMU Corporate Communication and Alumni Relations Center (2019, January 28). *CMU Smart Students*. <https://prcmu.cmu.ac.th/scoop-detail.php?sco-sub-id=2539>
- Decety, J., Bartal, I. B., Uzefovsky, F., & Knafo-Noam, A. (2016). Empathy as a driver of prosocial behaviour: highly conserved neurobehavioural mechanisms across species. *Philosophical transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological sciences*, 371(1686), 20150077. <https://doi.org/10.1098/rstb.2015.0077>
- Dulin, P. L., & Dominy, J. B. (2008). The influence of feeling positive about helping among dementia caregivers in New Zealand: Helping attitudes predict happiness. *Dementia*, 7(1), 55-69. <https://doi.org/10.1177/1471301207085367>
- Enz, S., Zoll, C., Diruf, M., & Spielhagen, C (2009). Concepts and evaluation of psychological models of empathy. In Decker, Sichman, Sierra, & Castelfranchi (Eds.), *Proceeding of the 8th International Conference on Autonomous Agents and Multiagent Systems (AAMAS 2009)*, Budapest, Hungary. <https://fis.uni-bamberg.de/handle/uniba/174>
- Friedman, A., Taraban, L., Sitnick, S., & Shaw, D. S. (2021). Early adolescent predictors of violent behavior: Child and contextual Risk, and moderation by rejecting parenting. *The Journal of Early Adolescence*, 41(8), 1228-1254. <https://doi.org/10.1177/02724316211002268>

- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. (2008). Structural Equation Modelling: Guidelines for determining model fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
<https://doi.org/10.21427/D7CF7R>
- Ishida, S. (2010). Kānsuksā phruttikam khwāmrunrāng khōng nakriān wairun [A study on violence of adolescent students]. *Journal of Education Research*, 7(2), 211-221.
<http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jre/article/view/6749>
- Jan, H. (2017). Helping Attitude of professional and non-professional college students. *International Journal of Advanced Educational Research*, 2(3), 82-87.
<https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract-id=2996928>
- Kaewkaewpan, W. (2017). Samphanthaphāp khroṅkhrūā kap panhā kānkratham khwāmphit nai wairun [Family Relationships with Problem of Delinquency in Adolescence]. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 10(1), 361-371.
- Klimecki, O. M., Mayer, S. V., Jusyte, A., Scheeff, J., & Schönenberg, M. (2016). Empathy promotes altruistic behavior in economic interactions. *Scientific Reports*, 6(1), 1-5.
<https://doi.org/10.1038/srep31961>
- Kline, R. B. (2005). *Methodology in the social sciences. Principles and practice of structural equation modeling* (2nd ed.). Guilford Press.
- Kungwon, S. (2014). Kān wikhroṅ sēnthāng khwāmsamphan choēng sahet thī mī 'itthiphon tō phon samrit thāngkān riān khōng naksuksā sākā sētthasāt sahakōṅ [A path analysis of the causal relationship affecting the academic achievement of students in co-operative economics] (Research report). Maejo University.
<https://erp.mju.ac.th/openFile.aspx?id=MTM4Mjky>
- Malonda, E., Llorca, A., Mesurado, B., Samper, P., & Mestre M. V. (2019). Parents or Peers? Predictors of Prosocial Behavior and Aggression: A Longitudinal Study. *Frontiers in Psychology*, 10, 2379. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02379>
- Malti, T., Gummerum, M., Keller, M., & Buchmann, M. (2009). Children's moral motivation, sympathy, and prosocial behavior. *Child Development*, 80(2), 442-460.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01271.x>
- McLeod, S. A. (2018, May 21). *Attitudes and behavior*. SimplyPsychology.
<https://www.simplypsychology.org/attitudes.html>
- McLeod, S. A. (2016, February 05). *Bandura - social learning theory*. SimplyPsychology.
<https://www.simplypsychology.org/bandura.html>

- Nickell, G. S. (1998). The Helping Attitude Scale. *106th Annual Convention of the American Psychological Association*. San Francisco.
- Siriattakul, P., Limaroon, N. (2021). Phruttkam kāorāo nai wairun tōn plāi : Kānprayukchai bāepchamlōng samakān chōeng khroṅsāng [Aggressive behavior in late adolescence: An application of structural equation modeling]. *Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies*, 10(2), 35-43. <https://doi.org/10.14456/jirgs.2021.5>
- Rattanawongkae, A., Na Wichian, S., & Wongpinphet, P. (2015). Phon kānphatthanā phruttkam 'ūa tō sangkhom khōng bukkhalākōn sāi sanapsanun mahāwitthayālai 'ēkkachon hāeng nung nai Krung Thēp Mahā Nakhōn [The results of prosocial behavior development of supporting personal in one private university in Bangkok Province]. *APHEIT Journal*, 21(2), 103-110.
- Spreng, R. N., McKinnon, M. C., Mar, R. A., & Levine, B. (2009). The Toronto Empathy Questionnaire: scale development and initial validation of a factor-analytic solution to multiple empathy measures. *Journal of Personality Assessment*, 91(1), 62-71. <https://doi.org/10.1080/00223890802484381>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics* (5th ed.). Allyn and Bacon.
- Thongkuat, C. (2012). Kānsuksā læ phatthanā khwāmhen 'okhenchai phū ūn khōng nakriān chan matthayomsuksatōnton [A study and development of empathy of secondary education students] (Master's thesis). Srinakharinwirot University Institutional Repository (SWU IR). <http://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/3879>
- Vuthisawat, S. (2009). Kānsuksā samphanthaphāp nai khroṅkhruā khōng nakriān chuāng chan thī sōng [The study of family relationship of second level students] Master's independent study. http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Gui_Cou_Psy/Smith_V.pdf
- Wagers, K. B., & Kiel, E. J. (2019). The influence of parenting and temperament on empathy development in toddlers. *Journal of Family Psychology*, 33(4), 391-400. <https://doi.org/10.1037/fam0000505>
- Wongjarean, P., Thongkumsook, P., & Saisan, P. (2014). 'Itthiphon khōng samphanthaphāp nai khroṅkhruā tō kānraprū khwāmsāmā khōng ton 'ēng nai kāntatsinchai luāk 'āchīp khōng naksuksā mahāwitthayālai [Influence of family relationship on career decision making self-efficacy of undergraduate students]. Faculty of Psychology, Chulalongkorn University. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/46896>

Wongpitak, T. (2013). Patchai chit sangkhom thi song phon to phruttkam chit 'asa khong nisit Mahawitthayalai Srinakharinwirot [Effect of psychosocial factors to volunteer spirit behavior of undergraduate at Srinakharinwirot University] (Master's independent study). Srinakharinwirot University Institutional Repository (SWU IR).
<http://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/4213>